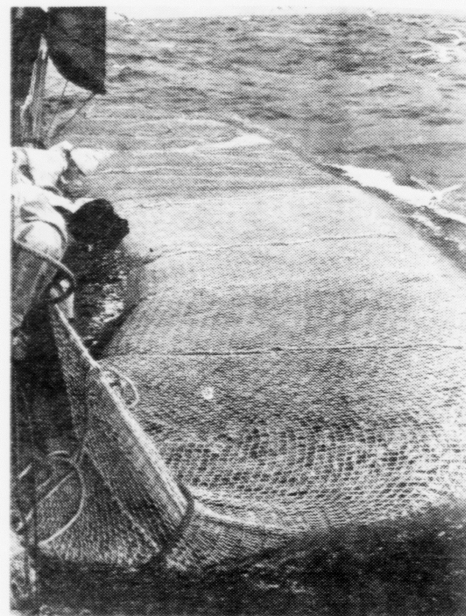

Atli Dam, løgmaður:

Skilagóð útbygging er farin fram í fiskiídnaðinum og í fiskivinnuni

— Føroyska fiskivinnan er útbygd ómetaliga nógv hetta seinasta 10 ára skeiðið. Onkur vil halda ov nógv. Hevur tað verið ov lítil stýring frá almennari síðu, tá talan er um at gera iløgur í m.a. fiskiskip?

— Tað er møgulega rætt, at iløgurnar hava ikki verið so nógv stýrðar. Hetta kemst tó fyrst og fremst av, at tað valda hevur verið nakað óki, har full útbygging er framd.

Eitt nú kunnu vit taka útbyggingina av fiskiídnaðinum á landi. Har hevur ikki verið nøkur tilrættaleg stýring — tianbetur — tí hava vit í dag arbeiðspláss í nógvum bygnum. Seinast í 50-unum varð farið frá hugsanini um at byggja eini tvey ella trí stór flakavirki. Ístaðin valdu menn at skapa arbeiði, har sum fólk búið heldur enn at skula flyta fólk.

Umleið 20 flakavirki

Tá varð tí eisini greitt, at tað máttu fremjast stórar iløgur kring alt landið. Tann stýring, sum hevur verið av iløgnum, varð, at ein hevur roynt at tryggja teimum einstøku projektunum nógv stórt stóði í kravinum til eginpening, rakstarfígging og til útvegan av fiskiferum, sum skuldu tryggja virkinum ta neyðugu ráveruna.

Í dag eru umleið 20 flakavirki — og kann væl ventast, at ikki mong koma afturat. Kortini eru pláss í landinum, har n áttúrligt grundarlag skuldi verið fyrri annaðhvørt einum flakavirki ella einum fiskavirki av øðrum slag til viðgerð av nýggjum ráverum og til at

viðgera vanligu ráveruna meira enn higartil.

Stórt tal av skipasløgum

Um stýringina av sjálvum iløgnum í fiskiskip, sigur Atli Dam víðari, at hon hevur fyrri tað mesta verið framd ígjøgnum sonevnda játtanarpolitikkin: við studning- og stuðulslánum og veðhaldum frá tí almenna — men eisini tí ein hevur hildið, at tað galt um at fjøltátta veiðumøguleikarnar so nógv sum gjørligt — og at vit harvið noyðdust at fremja iløgur í eitt ógvuliga stórt tal av skipasløgum: línuskipum til bæði ísfisk og saltfisk, frystiskipum til svartkalva, hemara og rækjur, trolarum til feskfisk og saltfisk, kraftblokkaskipum og einum heimaflota av størri og minni forum.

Tá ein nú skuldi gera iløgur innan so nógv øki — fyrri at varðveita nógv stóra líðilígeit í vinnumøguleikum — varð tí ikki hildið rættliga nógv aftur á hesum økjum — ikki fyrr enn nú tey seinastu trý til fyra árinu aftaná at lond fóru at flyta fiskimarkini út og aftaná, at kvotabýtinu komu í lag.

Avmarkandi tiltøk

— Men hevur einki verið gjørt fyrri at forða eini alt ov tilvildarlígar útbygging av veiðuflothanum?

— Tað hava verið gjørd avmarkandi tiltøk. T.d. var tað rættliga tíðliga í sjeitiárunum at hildið varð uppát at stuðla tradicionell kraftblokkaskip, sum vóru kraftblokkaskip burturav — og farið varð yvir til at stuðla skip, sum høvdu fleiri

vinnumøguleikar, eitt nú til at trola eftir svartkjafti.

Í 1976 steðgaði landsstýrið játtanum til fleiri rækjuskip enn tey 17, sum tá vóru játtað. Sum kunnugt hevur tað eisini síðani 1978 verið torført at fáa loyvi til at byggja ella keypa skip uttanlands uttan so, at ein visti um skip, sum fóru úr flothanum istaðin — ella tað vóru skip, sum vórðu bygd til heilt ávísar møguleikar sum nýliga eru ikkomnir.

Meiri stýring

Men framyvir eru væl allir menn greiddir yvir, at tað verður neyðugt við eini ávísari stýring. Um einum líkar hetta ella ikki, so er kortini semja um, at hon gerst neyðug m.a. av kvotabýtinum, og tí tað er vorðið meira greitt at náttúrutilfeingið er ikki ótømandi, og at tey ávísu fiskasløgin bert kunnu veiðast upp til eitt ávíst mark, skal framhaldandi veiða verða møguleg — so tað er givið, at framyvir má ein tilrættisleggja og stýring av iløgnum í fiskivinnuna verða framd meira enn hon hevur verið higartil.

Skifta og skifta

— Men Atli Dam! Vórðu tað ikki kortini gjørdar ov stórar iløgur í ávís fiskiskip, sum vit vistu ikki fóru at hava møguleika at veiða í fremmandum sjóvi í rættliga nógv ár afturat?

— Tað er einki nýtt hjá føroyingum, at tær iløgurnar, sum vit mugu fremja í ein ávísan møguleika, sjáldan fáa nógv langa tíð til at gera avskrivningar í.

— Eg hava ávíst fleiri ferðir, at okkara lutur hevur verið at finna nýggjar veiðumøguleikar alla tíðina — fara frá einum veiðihátti til ein annan — frá einum veiðuøki til eitt annað og frá einum fiskasløg til eitt annað.

Hvør einstakur av hesum møguleikum hevur vanliga havt eina góða avskrivartíð uppá fyra, fimm ella seks ár — áðrenn nýggjar iløgur máttu gerast í tey somu skipini fyrri at gera tey før fyrri at leggja um til aðra veiðu.

Tað sama varð fyrri so vitt neyðugt viðvíkjandi rækjuflothanum. Skuldi tann góða tíðin, sum var frá 1970 til dagin í dag, nýttast soleiðis, at virði blivu skapt til hetta samfelagið, so máttu vit hava ein nógv stóran flota til at taka okkara rimuliga part av hesi veiðu.

Stórt seluvirði

Tey flestu av hesum skipum eru í dag avskrivað. Tey seinastu og tey dýrastu skipini eru kanska ikki heilt undan komin, men hetta eru eisini tey skipini, sum í dag hava størsta seluvirði. Tey kunnu øll seljast fyrri munandi meira, enn tey blivu bygd fyrri. Ja, nærum fyrri tað sama, sum tað kostar at byggja eitt líknandi skip í dag.

Eg haldi ikki, at búskaparfrøðingar vilja skriva undir uppá, at her hevur verið gjørd ein skeiv iløga. Tverturímóti hava vit við alla tíðina at gera iløgur í tað mest nútímans samstundis tryggjað okkum, at vit í dag hava eitt vinnutól, sum annaðhvørt lættliga kann leggjast um til aðrar leiðuhættir ella verða selt við munandi

vinningi, sum síðani aftur kann verða nýtt til iløgur til aðrar veiðumøguleikar.

Dapurt útlit — men royndist best

— Heili 17 rækjuskip eru í flothanum. Varð tað ikki nógv mikið við teimum 10?

— Avgjørt ikki. Høvdu vit ikki sett pening í hesi 17 rækjuskipini, so høvdu vit ikki havt vunnið tær eina til tvær milliardirnar, sum vunnið er við rækjuskipunum hesi árinu.

Ein kundi kanska í fjør siga, at útlitið fyrri 1980 varð dapurt hjá rækjuskipunum, men kortini hevur 1980 royndist tað besta árið yvirhøvd hjá okkara rækjuflotha. Tað fara at verða veidd umleið 11.000 tons av rækjum, hóast kvotan við ársbyrjan bert var 1880 tons.

Vit vita eisini, at øll hesi skipini kunnu nýttast til aðrar møguleikar — og vera møguleikarnir í rækjuveiðini minni, so ber til at veiða rækjur ein part av árinum og vera í aðrari vinnu ein annan part av árinum.

Her er serliga talan um tey seinastu og mest nútímans skipini, ið m.a. lætt kunnu nýttast til svartkjaftaveiðu til matna — har vørðan verður viðgjørd umborð, og til svart kalva — ella kongafiskaveiðu har rævaran verður fryst umborð.

So lat meg taka uppá. Tað er eingin skeiv iløga farin fram á hesum økinum. Vit vita eisini, at tey 10 rækjuskipini, sum vóru til í 1975, høvdu ongantíð verið før fyrri at veiða tær nøgdir, sum í dag verða veiddar og sum hava verið veiddar tey seinu árinu.

Heimaflotin

— Men taka vit so heimaflotan — hevur uppbyggingin av hesum flota ikki verið óheppin við m.a. teimum skeivu skipunum?

— Hetta alla tíðina at skula umleggja skip, sum eru bygd til ein ávísan møguleika, til nýggjar — hetta at skula verða útgjörðir uppá at leggja veiðuna um, soleiðis, at skip, sum eru bygd til eina veiðu, mugu gerast før fyrri at troyta ein annan veiðumøguleika — alt tað ger, at vit hava ikki tey skip, sum eru best eignað í tí nýggja møguleikanum.

Her er heimaveiðan eitt týðuligt dømi. Vit hava nokk fingið eitt ov stórt tal av trolarum, sum ikki hava møguleika at troyta tað djúpa vatnið.

Her mugu vit leggja okkum eftir at fáa skip, sum í nógv størri mun kunnu veiða á djúpum vatni. Eisini má talið av skipum, sum troyta toska og hýstostovnararnar avmarkast.

Men har hevur kortini ikki verið annað at gera enn at gera iløgur í verandi flota. Tað hevði verið ov kostnaðarmikið bert at gjørt nýbyggingar til veiðumøguleikarnar undir Føroyum og lagt hin partin av flothanum. Tað er tó givið, at uppá longri sikt, so verður neyðugt við meiri stýring á hesum økinum bæði, hvat viðvíkurlongdur stongdur og opnum leiðum, økjum til ávísar vinnuhættir og viðvíkjandi veiðunøgd av hvørjum einstøkum fiskastovni. Og hesar avmarkingar koma at galda allar veiðuhættir — bæði við húki og øðrum amboðum.